

VERSLAG

Nr. 7

(De vroegere stukken zijn gedrukt in de zittingen
1955—1956 en 1956—1957)

Na kennis te hebben genomen van de Memorie van Antwoord en de Nota van Wijzigingen, evenals van het in het „Advocatenblad” van 15 februari jl. gepubliceerde, aan de Minister van Justitie gerichte schrijven van de algemene raad der Nederlandse Orde van Advocaten van 29 januari jl., heeft de Commissie voor Justitie op 31 mei jl. mondeling overleg gepleegd met de Minister voornoemd.

De Minister merkte op, dat het ontwerp in zijn huidige, gewijzigde gedaante moet worden gezien tegen de achtergrond van het stelsel, dat gold vóór het in werking treden van de wet van 20 mei 1955 (*Stb.* 208). Toevoeging van een raadsman was toen imperatief voorgeschreven (1) in artikel 40, lid 1, — bovendien in lid 2, dat thans echter buiten beschouwing kan blijven — *ambtshalve, na kennisgeving van het openbaar ministerie*, indien de verdachte zich tijdens de kennisgeving van verdere vervolging of de dagvaarding in voorlopige hechtenis bevond, dan wel na een van die tijdstippen, maar vóór de sluiting van het onderzoek in voorlopige hechtenis werd genomen, en (2) in artikel 41, onder *a, op verzoek van de verdachte*, indien deze zich vóór de kennisgeving van verdere vervolging of de dagvaarding in voorlopige hechtenis bevond of na de sluiting van het onderzoek in voorlopige hechtenis werd genomen en zijn onvermogen voldoende gestaafd werd geoordeeld.

In het ontwerp 3741, nr. 4, werd een uitbreiding voorgesteld van de *kring der verdachten* tot al diegenen, die van hun vrijheid zijn, respectievelijk worden beroofd. De commissie heeft in haar verslag (stuk 3741, nr. 16) voorgesteld bovendien het *tijdstip* der toevoeging voor wat betreft de preventief gedetineerden te vervroegen tot het moment, waarop zij in voorlopige hechtenis worden gesteld. Door de combinatie van deze twee verruiming van artikel 40, lid 1, kon het in artikel 41, onder *a*, bepaalde komen te vervallen.

Deze combinatie van verruiming der *ambtshalve* toevoeging van een raadsman leidt echter, zoals door mr. J. Zaaijer is signaleerd (N.J.B. 1955, blz. 600), tot moeilijkheden met betrekking tot de verplichting van het openbaar ministerie, de voorzitter van het college, voor hetwelk de zaak moet dienen, kennis te geven, dat toevoeging moet plaatshebben. Ten einde deze moeilijkheden op te heffen, is het noodzakelijk een stap terug te doen, en wel hetzij door de toevoeging weer naar een later tijdstip te verschuiven, hetzij door de *kring der verdachten*, aan wie *ambtshalve* een raadsman moet worden toegevoegd, in te krimpen.

Overeenkomstig een in het Voorlopig Verslag (stuk 4366, nr. 4) door de commissie gedane suggestie, heeft de Minister de laatste oplossing gekozen, en wel in die richting, dat iedere verdachte, die zich in voorlopige hechtenis bevindt, *ambtshalve, na kennisgeving door het openbaar ministerie* (ontworpen artikel 40, lid 1), en voorts iedere verdachte, die rechtens van zijn vrijheid is beroofd en tegen wie een vervolging is aangevangen, *op zijn verzoek* (ontworpen artikel 41, onder *a*) door de voorzitter van het college, voor hetwelk de zaak moet dienen, een raadsman wordt toegevoegd. In de laatstgenoemde gevallen is de toevoeging facultatief voorgeschreven, nl. voor zover de voorzitter daarvoor voldoende grond aanwezig acht; anders dan in artikel 41, onder *a, oud*, is echter

voldoende gestaafd onvermogen nu niet als vereiste gesteld.

Het tijdstip der toevoeging is dus in het ontworpen stelsel voor de gevallen van artikel 40, lid 1: onmiddellijk na de preventieve inhechtenisstelling, de kring der verdachten; zij, die zich in voorlopige hechtenis bevinden ter zake van het feit, waarvoor zij worden vervolgd. Dit laatste blijkt — in tegenstelling tot hetgeen in het eerder genoemde schrijven van de algemene raad der Nederlandse Orde van Advocaten wordt opgemerkt — ook uit de tekst van het ontworpen artikel zelf: „de zaak” kan nu niet meer, zoals in de tekst van vóór 1955, betrekking hebben enerzijds op de zaak, uit hoofde waarvan verdachte is gedetineerd, anderzijds op de zaak, waarvoor een kennisgeving van verdere vervolging of een dagvaarding heeft plaatsgevonden (hetgeen dezelfde zaak, maar ook verschillende zaken kunnen zijn), aangezien in de ontworpen tekst uitsluitend van voorlopige hechtenis sprake is. De lezing van de algemene raad der Nederlandse Orde van Advocaten zou bovendien tot het onaannemelijke resultaat leiden, dat ook aan een verdachte, tegen wie géén vervolging is aangevangen en die uit hoofde van een ander feit voorlopig gehecht is, ambtshalve een raadsman zou moeten worden toegevoegd.

Het ontworpen stelsel betekent dus, in vergelijking tot wat gold vóór 1955, een inkrimping van de kring der verdachten, aan wie ambtshalve een raadsman moet worden toegevoegd. Daar staat echter tegenover, dat het tijdstip van de ambtshalve toevoeging in het ontworpen stelsel is vervroegd (van het moment van de betekening der dagvaarding of van de bepaling van de dag ter terechtzitting tot onmiddellijk na de voorlopige inhechtenisstelling) en dat de toevoeging op verzoek aanzienlijk is uitgebreid. Bovendien zal de zo juist genoemde inkrimping zich naar zijn praktische consequenties niet als zodanig doen gevoelen. In de praktijk van vóór 1955 is immers gebleken, dat preventief gedetineerde verdachten vrijwel steeds van de mogelijkheid, een verzoek tot toevoeging van een raadsman in te dienen, op de hoogte zijn. In het ontworpen stelsel zal iedere preventief gedetineerde verdachte onverwijld ambtshalve een raadsman worden toegevoegd; de kans, dat de mogelijkheid van toevoeging op verzoek, in verband met een vervolging ter zake van een ander feit, hem onbekend zal blijven, moet dientengevolge gering worden geacht. In die gevallen ten slotte, dat een tijdens zijn vervolging rechtens van zijn vrijheid beroofde verdachte door onwetendheid of anderszins niet op zijn verzoek een raadsman is toegevoegd, zal deze hem, zo hiertoe gronden aanwezig zijn, alsnog ter terechtzitting, met uitzel van behandeling, kunnen worden toegewezen. Gevaar, dat die verdachte door gebrek aan een raadsman in zijn verdediging zal worden geschaad, is derhalve niet te duchten.

In antwoord op een vraag uit de commissie deelde de Minister nog mede, dat, aangezien het ontworpen stelsel — dat stellig als een aanzienlijke verbetering ten opzichte van het vóór 1955 geldende is aan te merken — zijns inziens tot bevredigende resultaten leidt, hij dit verkieslijke achtte boven het door de algemene raad der Nederlandse Orde van Advocaten voorgestelde, waaraan als bezwaren kleven, *ten eerste*, dat het geen oplossing brengt voor de van de zijde van het openbaar ministerie gesignaleerde moeilijkheden met betrekking tot de verplichting tot kennisgeving aan de voorzitter van rechtbank of gerechtshof en, *ten tweede*, dat het ambtshalve toevoeging van een raadsman ook in die gevallen voorschrijft, waarin deze op grond van de korte duur der vrijheidsberoving niet gerechtvaardigd kan worden genoemd.

Een deel der commissie kon zich met de door de Regering bij de Memorie van Antwoord voorgestelde wijzigingen niet verenigen. Deze leden gaven de voorkeur aan de tekst van artikel 40, lid 1, die is voorgesteld in het schrijven van de algemene raad van de Nederlandse Orde van Advocaten aan de Minister van 29 januari 1957, met dien verstande, dat zij tussen de woorden „uit anderen hoofde” en „van zijn vrijheid is beroofd” in de eerste zin zouden willen toevoegen „rechtens” en aan het slot van die zin „of voortgezet”, zodat het eerste lid van dit artikel zou luiden:

De voorzitter der rechtbank of, indien de zaak voor het gerechtshof moet dienen, de voorzitter van het gerechtshof voegt ambtshalve een raadsman toe aan iedere verdachte, die in voorlopige hechtenis wordt gesteld of zich daarin bevindt, en aan iedere verdachte, die uit anderen hoofde rechtens van zijn vrijheid is beroofd en tegen wie een vervolging wordt aangevangen of voortgezet. Het openbaar ministerie geeft de voorzitter zo spoedig mogelijk schriftelijk kennis, dat toevoeging moet plaats hebben.

Wijziging van artikel 41 kan dan achterwege blijven.

Met de zo juist weergegeven tekst ontstaat huns inziens niet het door de Regering op de voorgrond gestelde bezwaar, dat aan het openbaar ministerie een verplichting tot kennisgeving wordt opgelegd, waaraan het in een aantal gevallen niet kan voldoen, aangezien die kennisgeving thans niet „onverwijld”, maar „zo spoedig mogelijk” is voorgeschreven. Het tweede door de Regering hierboven aangevoerde bezwaar achtten de leden hier aan het woord ongegrond.

De Minister heeft hieromtrent nog het volgende opgemerkt.

De twee bezwaren, die hij tegen het stelsel van de Nederlandse Orde heeft aangevoerd, blijven naar zijn mening hun kracht behouden. Niet toevoeging van een raadsman in de gevallen, waarin dit imperatief is voorgeschreven, leidt naar vaste jurisprudentie tot nietigheid. Indien het openbaar ministerie dus niet weet, dat volgens de wet toevoeging moet plaatsvinden en er dus ambtshalve geen raadsman wordt toegevoegd, bestaat de kans op vernietiging van de uitspraak. Daaraan doet de laatste zin van het voorstel niets af. In de eerste zin immers is het imperatieve voorschrift gegeven, dat in de tweede zin door een administratieve regel, zonder juridische consequenties, wordt gevolgd. De nietigheid zou ook intreden, indien de verdachte ten tijde van de eerste daad van vervolging van zijn vrijheid beroofd was, maar zeer kort daarna in vrijheid komt. Hij was immers rechtens van zijn vrijheid beroofd toen de vervolging werd aangevangen. De nietigheid treedt dus in werking, ook al werd hij de dag na de eerste daad van vervolging ontslagen en is hij dus niet in zijn verdediging benadeeld. Naar de mening van de Minister biedt het stelsel van de Nederlandse Orde te veel kans op nietigheden in gevallen, waarin de verdachte daarmee niet is gebaat. Op die grond handhaaft hij zijn stelling, dat het gewijzigde ontwerp de voorkeur verdient boven het ontwerp van de Nederlandse Orde van Advocaten.

Met de mededeling van het bovenstaande acht de commissie de openbare behandeling van het ontwerp voldoende voorbereid.

Aldus vastgesteld 20 november 1957.

OUD
 ROOLVINK
 WTEWAALL VAN STOETWEGEN
 VAN DEN HEUVEL
 VAN RIJCKEVORSEL
 ZEELENBERG
 VAN DOORN
 VERSTEEG
 PATIJN
 MEULINK
 BERKHOUWER
 VROLIJK
 SCHILTHUIS.